

**ENTRANCE EXAMINATION FOR ADMISSION, MAY 2013.**

**Ph.D. (Sanskrit)**

**COURSE CODE : 123**

Register Number :

---

*Signature of the Invigilator  
(with date)*

---

**COURSE CODE : 123**

**Time : 2 Hours**

**Max: 400 Marks**

*Instructions to Candidates :*

1. Write your Register Number within the box provided on the top of this page and fill in the page 1 of the answer sheet using pen.
2. Do not write your name anywhere in this booklet or answer sheet. Violation of this entails disqualification.
3. Read each of the question carefully and shade the relevant answer (A) or (B) or (C) or (D) in the relevant box of the ANSWER SHEET using HB pencil.
4. For objective type questions there will be negative marks (-1) for each wrong answer.
5. Do not write anything in the question paper. Use the white sheets attached at the end for rough works.
6. Do not open the question paper until the start signal is given.
7. Do not attempt to answer after stop signal is given. Any such attempt will disqualify your candidature.
8. On stop signal, keep the question paper and the answer sheet on your table and wait for the invigilator to collect them.
9. Use of Calculators, Tables, etc. are prohibited.

## PART A

There are 70 questions, each carrying 4 marks. Negative mark of – 1 will be given for wrong answers.

Choose the correct answer.

1. पञ्चमं वेदः भवति।  
(A) नाट्यं (B) काव्यं (C) नाटकम् (D) पुराणम्
2. फलागमः—  
(A) सन्धिः (B) अवस्था (C) अर्थप्रकृति (D) अर्थोपक्षेपः
3. हास्यरसस्य मूलम्।  
(A) रौद्ररसः (B) करुणरसः (C) शृङ्गाररसः (D) भट्टलोल्लटः
4. गानं कतिविधम्।  
(A) द्वौ (B) पञ्च (C) षट् (D) सप्त
5. रससूत्रे भोज्य-भोजकभावसम्बन्धस्य प्रवर्तकः कः?  
(A) भट्टनायकः (B) श्रीशङ्कुकः (C) अभिनवगुप्तः (D) भट्टलोल्लटः
6. बीभत्सरसस्य स्थायीभावः कः?  
(A) क्रोधः (B) शोकः (C) जुगुप्सा (D) भयम्
7. भरतमतानुसारेण सङ्ग्रहः अङ्गानि कतिभेदाः।  
(A) त्रयोदश (B) पञ्च (C) षट् (D) एकादश
8. गद्यपद्यमयी काचिच्चम्पूरित्यभिधीयते—कस्मिन् ग्रन्थे अस्ति।  
(A) चम्पूरामायणे (B) काव्यादर्शे (C) चम्पूभारते (D) चम्पूकाव्ये

9. छन्दो रहितम्  
 (A) पद्यकाव्यं (B) गद्यकाव्यं (C) चम्पूकाव्यं (D) महाकाव्यं
10. नायकस्तु विप्रोऽमात्योऽथवा वणिक्-अस्ति।  
 (A) नाटके (B) प्रकरणे (C) समवकारे (D) ईहामुगे
11. काव्यं मयात्र निर्हितं न परस्य किञ्चित् इति केनोक्तं?  
 (A) भामहेन (B) दण्डिना (C) जगन्नाथपण्डितेन (D) अप्पय्यदीक्षितेन
12. सन्धिसन्ध्यङ्घटनं-----अभिव्यक्त्यपेक्षया।  
 (A) अलङ्कार (B) गुण (C) रस (D) रीति
13. क्रौञ्चद्वन्द्ववियोगोत्थःशोकःश्लोकत्वमागतः। इति वदति-  
 (A) कुन्तकः (B) आनन्दवर्धनः (C) जयदेवः (D) रुय्यकः
14. विषमबाणलीला कस्य कृतिः?  
 (A) मम्मटस्य (B) आनन्दवर्धनस्य (C) विश्वनाथस्य (D) उद्भटस्य
15. "रविकिरणानुगृहीतानि भवन्ति कमलानि" इत्यत्र  
 (A) अत्यन्ततिरस्कृतवाच्यध्वनिः (B) असंलक्ष्यक्रमध्वनिः  
 (C) गुणीभूतव्यङ्ग्यं (D) अर्थान्तरसङ्क्रमितवाच्यध्वनिः
16. आनन्दवर्धनस्य मते महाभारतस्य अङ्गिण रसः।  
 (A) वीरः (B) शान्तः (C) रौद्रः (D) अद्भुतः
17. नित्यमेकमानेकानुगन्तं किम्?  
 (A) कर्म (B) जगत् (C) सामान्यम् (D) द्रव्यम्

18. घटः अभिधेयः प्रमेयत्वात्-तदिदं लिङ्गम्-
- (A) अन्वयि (B) केवलव्यतिरेकि (C) केवलान्वयि (D) अन्वयव्यतिरेकि
19. निशायां नष्टचन्द्रायां दुर्लभो मार्गदर्शकः- वाक्येऽस्मिन् 'मार्गदर्शकः' कः?
- (A) चारुदत्त (B) शर्विलकः (C) मदनिका (D) वसन्तसेना
20. समवायः
- (A) अनित्यः (B) एकः (C) नित्यानित्यरूपः (D) अनेकः
21. मायां तु प्रकृतिं विद्यात् मायिनं तु महेश्वरम्।- कुत्रेदं पठितम्।
- (A) कठे (B) गीतायाम् (C) श्वेताश्वतरे (D) छान्दोग्ये
22. पराऽस्य शक्तिः विविधैव श्रूयते स्वाभाविकी ज्ञानबलक्रियाच-कुत्रेयं श्रुतिः श्रूयते-
- (A) ईशावास्ये (B) श्वेताश्वतरे (C) कठे (D) छान्दोग्ये
23. हिरण्मयेन पात्रेण सत्यस्यापिहितं मुखम्-इत्यत्र हिरण्मयम्-
- (A) स्वर्णमयम् (B) रजतमयम्  
(C) सुन्दरम् (D) ज्योतिर्मयम्
24. वायवः
- (A) पञ्च (B) षट् (C) त्रयः (D) चत्वारः
25. कठोपनिषत् श्रूयते-
- (A) यजुर्वेदे (B) ऋग्वेदे (C) सामवेदे (D) अथर्ववेदे
26. त्रीन् वरान् वृणीष्व-कस्योक्तिः?
- (A) वरुणस्य (B) याज्ञवल्क्यस्य (C) गोतामस्य (D) यमस्य
27. विद्यया अमृतमश्नुते-कुत्र श्रूयते?
- (A) तैत्तिरीये (B) छान्दोग्ये (C) ईशावास्ये (D) कठे

28. अविद्याया मृत्युं तीर्त्वा-इत्यत्र अविद्याशब्दार्थः-
- (A) कर्म (B) अज्ञानं (C) माया (D) भ्रमः
29. अङ्गुष्ठमात्रः पुरुषः कः?
- (A) परः (B) जीवः (C) संसारी (D) बुद्धिमान्
30. श्वेताश्वतरोपनिषदि कति अध्यायाः-
- (A) 4 (B) 6 (C) 3 (D) 5
31. यस्य ब्रह्म च क्षत्रं च उभे भवत ओदनः-ब्रह्मशब्दार्थः कः?
- (A) ब्राह्मणः (B) ब्रह्मा (C) आत्मा (D) ईश्वरः
32. उत्तिष्ठत जाग्रत प्राप्य वरान् वृणीत-कुत्रेयमुक्तिः-
- (A) छान्दोग्ये (B) सामवेदे (C) कठोपनिषदि (D) गीतायाम्
33. कठोपनिषदि कति अध्यायाः-
- (A) 4 (B) 6 (C) 3 (D) 5
34. हलोऽनन्तराः-
- (A) संयोगः (B) सवर्णम् (C) पदं (D) गुरु
35. अचक्ष-
- (A) संज्ञासूत्रम् (B) परिभाषासूत्रम् (C) विधिसूत्रम् (D) नियमसूत्रम्
36. सप्तगङ्गम्
- (A) द्वन्द्वसमासः (B) अव्ययीभावसमासः (C) तत्पुरुषः (D) केवलसमासः
37. उत्थानम्-
- (A) उद्+थानम् (B) उद्+स्थानम् (C) उत्+स्थानम् (D) उत्+थानम्

38. गो+यम्  
 (A) गोयम् (B) गोऽयम् (C) गव्यम् (D) गवयम्
39. इन्द्रियनित्यं वचनं-  
 (A) गर्गः (B) कौत्सः (C) औदुम्बरायणः (D) शाकटायनः
40. स्थाणुरयं भारहारः किलाभूत अधीत्य वेदं यो न विजानाति यो \_\_\_\_\_।  
 (A) छन्दः (B) अर्थं (C) ऋषिं (D) देवतां
41. \_\_\_\_\_ भावविकाराः भवन्तीति वाष्प्यायणिः।  
 (A) पञ्च (B) नवः (C) अष्टौ (D) षट्
42. आद्यपतनासमवायिकारणं-  
 (A) वेगः (B) गुरुत्वं (C) प्रागभावः (D) स्पर्शः
43. अभावः-  
 (A) त्रिविधः (B) द्विविधः (C) चतुर्विधः (D) पञ्चविधः
44. व्याप्तिविशिष्टपक्ष धर्मताज्ञानं-\_\_\_\_\_  
 (A) पक्षः (B) परामर्शः (C) साधनं (D) साध्यम्
45. संस्कारमात्रजन्यं ज्ञानं-\_\_\_\_\_  
 (A) स्मृतिः (B) अनुभवः (C) प्रत्यभिज्ञा (D) भ्रमः
46. रूपरहितस्पर्शवान् \_\_\_\_\_।  
 (A) अभावः (B) आकाशं (C) वायुः (D) कालः
47. अपि ग्रावा रोदिन्यपि दलति वज्रस्य हृदयम् केनोक्तम्?  
 (A) शूद्रकेन (B) भवभूतिना (C) कालिदासेन (D) हर्षेण

48. भवभूतेः श्लोकेषु कस्मिन् वृत्ते वैशिष्ट्यं श्रूयते।  
 (A) स्रग्धरा (B) मन्दाक्रान्ता (C) शिखरिणी (D) रथोद्धता
49. सर्गबन्धो महाकाव्यम्-इति कः वदति।  
 (A) भामहः (B) दण्डी (C) रुय्यकः (D) जगन्नाथः
50. रमणीयार्थप्रतिपादकः—काव्यम्।  
 (A) व्यङ्ग्यः (B) शब्दः (C) लक्षणा (D) पाकः
51. —अभ्यस्तविद्यानां रघूणां अन्वयं।  
 (A) यौवने (B) वार्द्धक्ये (C) शैशवे (D) न कदाचित्
52. रघुवंशे मङ्गलाचरणं।  
 (A) आशीः (B) नमस्क्रिया (C) वस्तुनिर्देशः (D) नास्ति
53. शरीरमाद्यं खलु —साधनम्।  
 (A) भोग (B) योग (C) धर्म (D) रोग
54. नीचैर्गच्छत्युपरि च दशा—क्रमेण।  
 (A) तरङ्गः (B) पर्वतः (C) चक्रनेमि (D) वृक्षशाखा
55. किमिव हि मधुराणां मण्डनं नाकृतीनाम्-कः वदति?  
 (A) सूत्रधारः (B) दुष्यन्तः (C) प्रियंवदा (D) अनसूया
56. कुमारसम्भवे मङ्गलाचरणं।  
 (A) आशीः (B) नमस्क्रिया (C) वस्तुनिर्देशः (D) नास्ति
57. मेघसन्देशस्य छन्दः।  
 (A) विद्युन्माला (B) शार्दूलविक्रीडितं मालिनी  
 (C) मालिनी (D) मन्दाक्रान्ता

38. गो+यम्  
 (A) गोयम् (B) गोऽयम् (C) गव्यम् (D) गवयम्
39. इन्द्रियनित्यं वचनं-  
 (A) गर्गः (B) कौत्सः (C) औदुम्बरायणः (D) शाकटायनः
40. स्थाणुरयं भारहारः किलाभूत अधीत्य वेदं यो न विजानाति यो \_\_\_\_\_।  
 (A) छन्दः (B) अर्थ (C) ऋषिं (D) देवतां
41. \_\_\_\_\_भावविकाराः भवन्तीति वार्षायणिः।  
 (A) पञ्च (B) नवः (C) अष्टौ (D) षट्
42. आद्यपतनासमवायिकारणं-  
 (A) वेगः (B) गुरुत्वं (C) प्रागभावः (D) स्पर्शः
43. अभावः-  
 (A) त्रिविधः (B) द्विविधः (C) चतुर्विधः (D) पञ्चविधः
44. व्याप्तिविशिष्टपक्ष धर्मताज्ञानं \_\_\_\_\_।  
 (A) पक्षः (B) परामर्शः (C) साधनं (D) साध्यम्
45. संस्कारमात्रजन्यं ज्ञानं \_\_\_\_\_।  
 (A) स्मृतिः (B) अनुभवः (C) प्रत्यभिज्ञा (D) भ्रमः
46. रूपरहितस्पर्शवान् \_\_\_\_\_।  
 (A) अभावः (B) आकाशं (C) वायुः (D) कालः
47. अपि ग्रावा रोदिन्यपि दलति वज्रस्य हृदयम् केनोक्तम्?  
 (A) शूद्रकेन (B) भवभूतिना (C) कालिदासेन (D) हर्षेण



48. भवभूतेः श्लोकेषु कस्मिन् वृत्ते वैशिष्ट्यं श्रूयते।  
 (A) स्रग्धरा (B) मन्दाक्रान्ता (C) शिखरिणी (D) रथोद्धता
49. सर्गबन्धो महाकाव्यम्-इति कः वदति।  
 (A) भामहः (B) दण्डी (C) रुय्यकः (D) जगन्नाथः
50. रमणीयार्थप्रतिपादकः-काव्यम्।  
 (A) व्यङ्ग्यः (B) शब्दः (C) लक्षणा (D) पाकः
51. -अभ्यस्तविद्यानां रघूणां अन्वयं।  
 (A) यौवने (B) वार्द्धक्ये (C) शैशवे (D) न कदाचित्
52. रघुवंशे मङ्गलाचरणं।  
 (A) आशीः (B) नमस्क्रिया (C) वस्तुनिर्देशः (D) नास्ति
53. शरीरमाद्यं खलु-साधनम्।  
 (A) भोग (B) योग (C) धर्म (D) रोग
54. नीचैर्गच्छत्युपरि च दशा-क्रमेण।  
 (A) तरङ्गः (B) पर्वतः (C) चक्रनेमि (D) वृक्षशाखा
55. किमिव हि मधुराणां मण्डनं नाकृतीनाम्-कः वदति?  
 (A) सूत्रधारः (B) दुष्यन्तः (C) प्रियंवदा (D) अनसूया
56. कुमारसम्भवे मङ्गलाचरणं।  
 (A) आशीः (B) नमस्क्रिया (C) वस्तुनिर्देशः (D) नास्ति
57. मेघसन्देशस्य छन्दः।  
 (A) विद्युन्माला (B) शार्दूलविक्रीडितं मालिनी  
 (C) मालिनी (D) मन्दाक्रान्ता

58. पीड्यन्ते गृहिणः कथं नु तनयाविश्लेषदुःखैः नवैः-कः वदति?
- (A) दुष्यन्तः (B) कण्वः (C) दुर्वासाः (D) शकुन्तला
59. स्त्रीणामशिक्षितपटुत्वममानुषीषु संदृश्यते-कः वदति?
- (A) शाड्गर्वः (B) शारद्वतः (C) दुष्यन्तः (D) विदूषकः
60. तत्वमसि- इति वाक्ये।
- (A) जहल्लक्षणा (B) अजहल्लक्षणा (C) व्यञ्जना (D) जहदजहल्लक्षणा
61. विज्ञानमयकोशः।
- (A) मनः+ज्ञानेन्द्रियानि (B) प्राणः+ज्ञानेन्द्रियानि  
(C) प्राणः+कर्मेन्द्रियानि (D) बुद्धिः+ज्ञानेन्द्रियानि
62. जरायुजः-
- (A) पत्रगः (B) मनुष्यः (C) वृक्षः (D) मशकः
63. निश्चयात्मिक-अन्तःकरण-वृत्तिः।
- (A) बुद्धिः (B) अहङ्कारः (C) मनः (D) चित्तम्
64. मृच्छकटिकानुसारं का बहुदोषयुक्ता?
- (A) शर्वरी (B) वसन्तसेना (C) रदनिका (D) वेश्या
65. मृच्छकटिके का नैसर्गपण्डिता?
- (A) धूता (B) मदनिका  
(C) रदनिका (D) नारी
66. गुणाः पूजास्थानं गुणिषु न च लिङ्गं न च वयः"-कस्य वचनमिदम्?
- (A) कालिदासस्य (B) माघस्य (C) भवभूतेः (D) शुद्रकस्य

67. अभिनिवेशः कमनुसरति?  
 (A) क्लेशम् (B) अविद्याम् (C) धर्ममेघसमाधिम् (D) वैराग्यम्
68. सांख्यमतानुसारम् "आहरणधारणप्रकाशंकरं" कुत्र समायाति?  
 (A) सृष्टिप्रक्रियायाम् (B) ज्ञानसंपादनक्षेत्रे (C) त्रयोदशविधे करणे (D) न कुत्राऽपि
69. सांख्यसत्कार्यवादेऽन्तर्भवति?  
 (A) उपादानग्रहणाभावः (B) सर्वसम्भवभावः (C) कारणाभावः (D) कारणभावः
70. कार्यस्याऽव्यक्तभावः सांख्यज्मते कथं ज्ञायते?  
 (A) कारणगुणात्मकत्वेन (B) कारणात्कार्यस्योत्पत्तिना  
 (C) कार्यस्य जागतिकप्रयोगविधिना (D) न केनापि

### PART B

Write an essay on any three of the following. All questions carry equal marks.  
 (3 × 40 = 120)

71. कठोपनिषदनुसारम् आत्मस्वरूपं वर्णयत।
72. वेदान्तसारानुसारेण महावाक्यार्थं विचारयत।
73. न्यायनतेन शाब्दबोधसामग्री वर्णनं कुरुत।
74. सांख्यमते प्रकृतिस्वरूपं विशदयत।
75. योगसूत्रानुसारम् यम-स्वरूपं विवेचयत।
76. काव्यस्यात्मा ध्वनिः - अस्य पूर्वपक्षं सिद्धान्तं च विशदयत।
77. "न हि रसादृते कश्चिदर्थः प्रवर्तते"-विशदयत।
78. अद्यतनविद्याभ्यासक्षेत्रे संस्कृतस्य स्थानं वर्णयत।